

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва
Кваліфікаційна робота на правах рукопису**

Дубовенко Оксана Олександрівна

УДК 330.321:586.121

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА
ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЇЇ АКТИВІЗАЦІЇ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»**

**Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр», кваліфікаційна
робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело**

О.О. Дубовенко

Керівник роботи:

Ходаківський В.М.

к.е.н., доцент кафедри

економіки і підприємництва

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри № __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

економіки і підприємництва

д.е.н. професор _____

Ткачук В.І.

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Дубовенко Оксана Олександрівна захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

лаборант кафедри

економіки і підприємництва _____

Мельник Л.М.

АНОТАЦІЯ

Дубовенко О.О. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств та обґрунтування заходів її активізації. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

Узагальнено та систематизовано механізм сталого інвестиційного забезпечення аграрних підприємств в сучасних умовах господарювання. Доведено необхідність введення змін для підвищення рівня прибутковості процесів інвестування аграрних підприємств. Проаналізовано та проведено структурно-логічне моделювання процесу сталого інвестиційного забезпечення молокопереробного підприємства та доведено його ефективність. Обґрунтовано напрямки реалізації інвестиційної стратегії аграрних підприємств в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: інвестування, переробні підприємства, інвестиційний проєкт, галузь, ефективність, забезпечення, техніко-технологічне оновлення.

ANNOTATION

Dubovenko O.O. Investment activity of agricultural enterprises and substantiation of measures for its activation. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 051 "Economics". – Polissia National University, Zhytomyr, 2021.

The structural-logical modeling of the process of sustainable investment support of the dairy enterprise is analyzed and its efficiency is proved. The directions of realization of investment strategy of agrarian enterprises in the long run are substantiated.

Keywords: investment, processing enterprises, investment project, industry, efficiency, provision, technical and technological renewal.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. Теоретико-методичні засади інвестиційної діяльності аграрних підприємств.....	7
1.1. Сутнісна характеристика процесу інвестиційного забезпечення....	7
1.2. Ефективність інвестиційної діяльності аграрних підприємств.....	7
1.3. Методика оцінки обсягу інвестиційного забезпечення аграрних підприємств.....	9
Розділ 2. Характеристика умов господарювання ДП «Ружин-молоко» в контексті інвестиційного забезпечення.....	11
2.1. Організаційно-економічне забезпечення підприємства.....	11
2.2. Діагностика умов ефективності діяльності підприємства.....	13
2.3. Аналіз конкурентоспроможності підприємства та його продукції..	15
Розділ 3. Інвестиційне забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства.....	19
3.1. Моделювання розвитку інвестиційного середовища ДП «Ружин-молоко» в середньостроковій перспективі.....	19
3.2. Проектування інвестиційного забезпечення виробничої системи підприємства.....	21
3.3. Прогнозування ефективності проекту інвестиційного забезпечення сталого розвитку підприємства.....	25
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств в значній мірі залежить від кон'юнктурних чинників розвитку економіки загалом та рівня ризику інвестування капіталів зокрема. Сучасна інвестиційна спрямованість аграрного сектору економіки в переважній мірі покладається на утриманні його виробництва в стані докризового періоду спаду економіки. В даному стані важливої актуальності набуває процес набуття конкурентних переваг, особливо підприємств переробної сфери, а також функціонування їх виробництва на умовах сталого економічного середовища. Ефективні процеси діяльності аграрних підприємств ототожнюються з високим рівнем якості виробленої продукції, процесами її екологізації та ступенем впливу на міру задоволення потреб суспільства у її виробництві.

Мета і завдання роботи. Мета проведеного дослідження полягає в аналізі та обґрунтуванні умов реалізації інвестиційної діяльності аграрних підприємств та проєктуванні процесів сталого інвестиційного забезпечення з прогнозуванням ефективності реалізації його умов на прикладі діючого молокопереробного підприємства. Досягнутими завданнями дослідження є: розкриття сутності процесів сучасного інвестиційного забезпечення аграрних підприємств; обґрунтування методики оцінки ефективності процесів сталого інвестиційного забезпечення; аналіз організаційно-економічного забезпечення підприємства; діагностика умов зовнішнього та внутрішнього господарського середовища підприємства; моделювання розвитку інвестиційного середовища підприємства; ефективне проєктування інвестиційного забезпечення виробничої системи підприємства.

Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних принципів, усталених методик та тенденцій розвитку системи інвестиційного забезпечення ефективного економічного розвитку аграрних підприємств на умовах їх сталості. Об'єктом дослідження використано молокопереробне аграрне підприємство ДП «Ружин-молоко» в структурі переробки сільськогосподарської сировини.

Методи дослідження. В системі аналізу теоретико-методологічної складової тематики дослідження використано монографічний, абстрактно-логічний, індуктивно-дедуктивний та аналізо-синтезний методи дослідження що дало можливість узагальнити і систематизувати уявлення про предмет та об'єкт дослідження. За допомогою використання статистико-економічного (факторний та кореляційно-регресійний аналіз з використанням прийомів екстраполяції та вирівнювання рядів динаміки), математичного, графічного та табличного методів було проведено системний аналіз досліджуваного підприємства, встановлено та систематизовано проблеми діяльності аграрних підприємств. При використанні методу моделювання (елементи встановлення допустимих меж коливання ризиків) було побудовано проєкт сталого інвестиційного забезпечення об'єкта дослідження, обґрунтовано та доведено його ефективність.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

Дубовенко О.О., Степанчук Д.В., Ходаківський В.М. Стратегічні альтернативи умов інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств Житомирської області *Інвестиції : практика та досвід*. ТОВ «ДКС Центр». 2020. Вип. 21. С. 61-67 (DOI: 10.32702/2306-6814.2020.20-21; Index Copernicus; Google Academy; WorldCat; Crossref).

Практичне значення отриманих результатів. Практична цінність результатів дослідження полягає в виявленні нових підходів та розробки практичних рекомендацій щодо умов реалізації сталого інвестиційного забезпечення аграрних підприємств в умовах спаду економіки, підвищення рівня ефективності їх господарської діяльності при ощадливому використанні ресурсів та збереженні навколишнього середовища.

Структура та обсяг роботи. Структура роботи містить анотації, зміст, вступ, 3 розділи, висновки та пропозиції, додатки. Робота розміщена на 33 аркушах А 4 та виконана в текстовому редакторі Word 2016. Викладений матеріал роботи містить 6 таблиць, 14 рисунків (в т.ч. з відображенням результатів моделювання) та 9 додатків. Список використаних джерел містить 40 найменувань та розміщений на 4 сторінках.

Розділ 1. Теоретико-методичні засади інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

1.1. Сутнісна характеристика процесу інвестиційного забезпечення.

Інвестиційна діяльність аграрних підприємств значно відрізняється за своїм змістом та структурою від інших форм та напрямів проведення господарської діяльності, оскільки специфіка такого процесу містить ряд факторів та умов притаманних лише даній структурі виробничих відносин. Прямолінійна залежність від кліматичних умов, ряду особливостей технологічних приналежностей та загального стану економічної системи створюють надзвичайно вагомі фактори розвитку ризикових ситуація щодо умов залучення та використання інвестиційних ресурсів на ряду з суміжними напрямками ведення народного господарства.

Кількісні та якісні характеристики процесу інвестиційної діяльності аграрних підприємств в значній мірі залежать від адекватної побудови системи та умов інвестування аграрного сектора економіки країни загалом та регіонів зокрема. Першочергового значення в розбудові ефективної системи інвестиційного забезпечення надають вподобанням інвестора та процесам взаємовигідної співпраці на умовах їх сталого забезпечення в середньо та довгостроковій перспективі. Адекватність побудови ефективних інвестиційних відносин аграрних підприємств ґрунтується на першочерговості їх пріоритетності та якісної оцінки виходячи з принципів їх класифікаційної приналежності, що безпосередньо впливає на умови реалізації інвестиційних проєктів (дод. А).

1.2. Ефективність інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

З узагальнення результатів дослідження провідних фахівців інвестування аграрних підприємств ефективність інвестиційної діяльності є результатом інвестиційної діяльності, інвестиційних програм і заходів, що характеризується відношенням отриманого інвестиційного ефекту (корисного результату) до витрат факторів ресурсів [7].

Відносно методології визначення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств в сучасному господарському середовищі не існує загально прийнятих методичних розробок з огляду на вкрай різноманітні підходи в залежності від умов досягнення цілей інвестиційного проектування. Разом з цим існують загальні підходи щодо обґрунтування умов використання інвестиційних ресурсів котрі полягають в наступному: ощадливе використання ресурсів з причини мінімізації витрат в структурі собівартості виробленої продукції; залучення та використання прогресивних технологій виробництва; виробництво відносно якісної та конкурентоспроможної продукції; раціональний розподіл наданих у використання ресурсів протягом всього періоду реалізації інвестиційного проекту та забезпечення умов реінвестування в середньостроковій перспективі [22, с.с106-110].

Ототожнення поняття інвестиційного забезпечення аграрних підприємств та капіталовкладень створює відносні законодавчі перешкоди в загальній системі ефективності реалізації інвестиційної діяльності та не дає потенційному інвестору в повній мірі реалізувати масштабність заявлених заходів інвестиційних програм, крім того формуються відносні бар'єри планової реалізації фінансових відносин в системі інвестування аграрного виробництва. З огляду на наведені фактори впливу відносно умов інвестиційного забезпечення аграрних підприємств слід виділити умови котрі сприяють підвищенню рівня ефективності інвестування та умови котрі його стримують (дод. Б). Сукупність зазначених впливів зовнішнього та внутрішнього середовища інвестиційного забезпечення аграрних підприємств суттєво впливає на об'єми залучення інвестиційних ресурсів і відповідно формує загальний потік капіталовкладень в окремих періодах [6].

Надмірність адміністративного регулювання відносин інвесторів з аграрним господарським середовищем в значній мірі унеможливорює стрімкий їх ефективний розвиток та створює значні перешкоди в доступності до можливого ресурсу інвестування останніх. Експерти також виділяють нерівномірність умов реалізації інвестиційного забезпечення в залежності від

масштабів проведення аграрного виробництва: малим та середнім за розмірами підприємствам набагато важче отримати і реалізувати суттєві інвестиційні вкладення через опосередкований негативний вплив з боку монополістичних структур аналогічного сектору господарювання. Натомість масштабні аграрні виробництва отримують суттєві прибутки в структурі реалізації умов ефективності інвестиційної діяльності нехтуючи процесами сталості та відповідного коригування отриманого економічного ефекту на показники можливо завданої шкоди соціальному і екологічному середовищу відповідного сегмента «виробничої відповідальності».

1.3. Методика оцінки обсягу інвестиційного забезпечення аграрних підприємств.

На думку експертів сучасна практика управління інвестиційними процесами аграрних підприємств вимагає розробки системи індикативних показників, побудованих на основі єдиного методологічного підходу котра буде придатна до агрегування з метою використання для аналізу інвестиційної діяльності не тільки в розрізі окремих проєктів, а й на рівні підприємства в цілому, чи сукупності підприємств на регіональному і загальноекономічному рівнях, що визначає вимоги до складу даних показників. Крім того, вона має максимально відображати найважливіші характеристики інвестування за схемою «ресурси-вкладення-результат», адекватно, гнучко й оперативно реагувати на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на інвестиційне забезпечення, нести інформаційне навантаження про можливі напрямки змін і їхню інтенсивність [34].

За результатами проведеного аналізу існуючих методик економічної оцінки систем показників інвестиційного забезпечення аграрних підприємств пропонується у якості індикативних показників використовувати наступні: обсяг інвестиційних ресурсів; структура інвестиційних ресурсів; джерела формування інвестиційних ресурсів; показники ефективності інвестиційної діяльності підприємств [14].

В якості ідентифікаторів процесів інвестиційного забезпечення аграрних підприємств пропонуємо застосувати градацію останніх за показником загального обсягу залучених інвестицій та показником обсягу чистих інвестицій з розрахунку на одиницю ресурсу з наступною їх градацією щодо господарських напрямів використання (дод. В). Змістовна характеристика та рівень оцінки зазначених показників загалом по аграрних підприємствах досліджуваного регіону загалом та окремого аграрного підприємства зокрема дасть можливість ефективно зіставити реальні перспективи можливого процесу інвестиційного забезпечення, умови його реалізації, синхронність виникнення ризикових ситуацій та рентабельність інвестицій в реальному часі на ряду з іншими (існуючими) напрямками вкладення коштів.

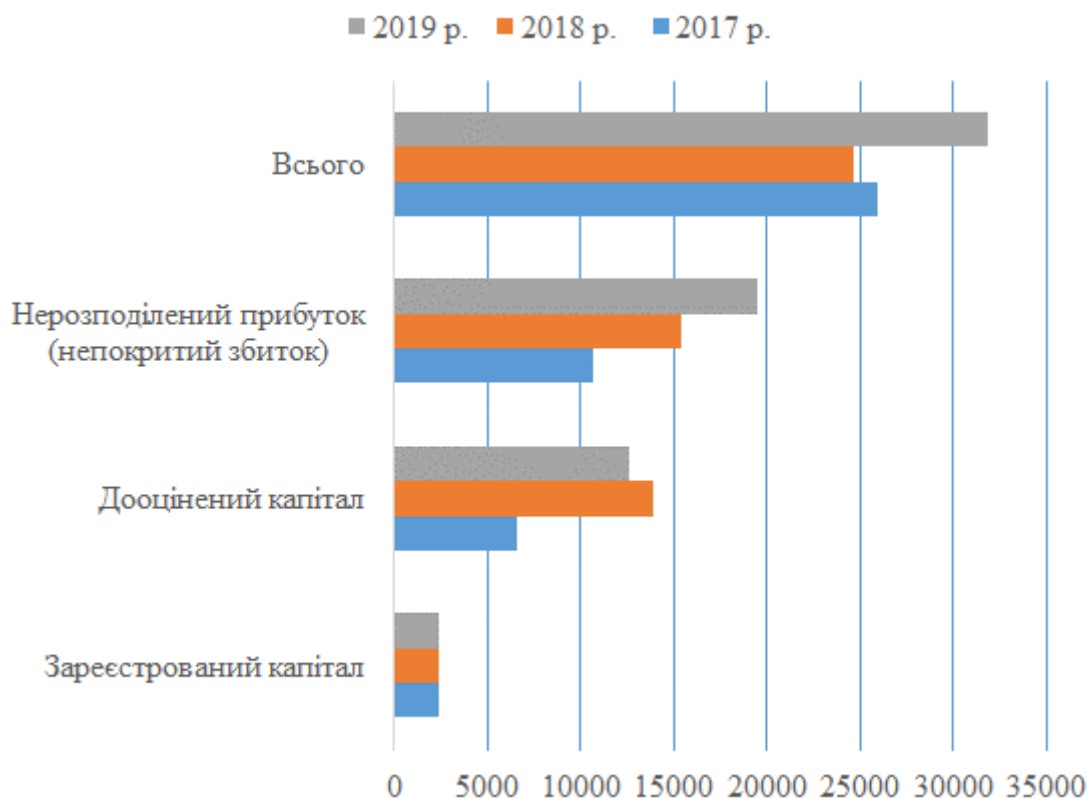
Основна перевага вище запропонованої методики оцінки обсягів використаних ресурсів аграрних підприємств полягає в градації ресурсу інвестування за напрямками їх можливого використання (фінансові та реальні) до початку етапу реалізації інвестиційних програм. В наданому еквіваленті значно знижується ризик втрати інвестиційного ресурсу та підвищується рівень «перспективності» інвестиційного забезпечення саме аграрних підприємств зі збереженням принципу комплексності їх оцінки як єдино діючого комплексу: виробництва засобів виробництва для забезпечення виробництв і переробки сільськогосподарської сировини та продукції; власне сільськогосподарське виробництво (рослинництво, тваринництво та допоміжні виробництва); переробка, транспортування, зберігання та реалізація виробленої сільськогосподарської продукції.

Усталені підходи та методики оцінки ефективності інвестиційного забезпечення аграрних підприємств потребують повсякчасного доповнення та оновлення з причини виникнення можливих кризових явищ в конкретно діючих економічних системах, стрімкого розвитку умов науково-технічного прогресу, поглиблення процесу глобалізаційних зав'язків та прагненням конкретних підприємств набувати суттєвих конкурентних переваг з метою ефективного залучення і освоєння потенційних інвестиційних ресурсів.

Розділ 2. Характеристика умов господарювання ДП «Ружин-молоко» в контексті інвестиційного забезпечення.

2.1. Організаційно-економічне забезпечення підприємства.

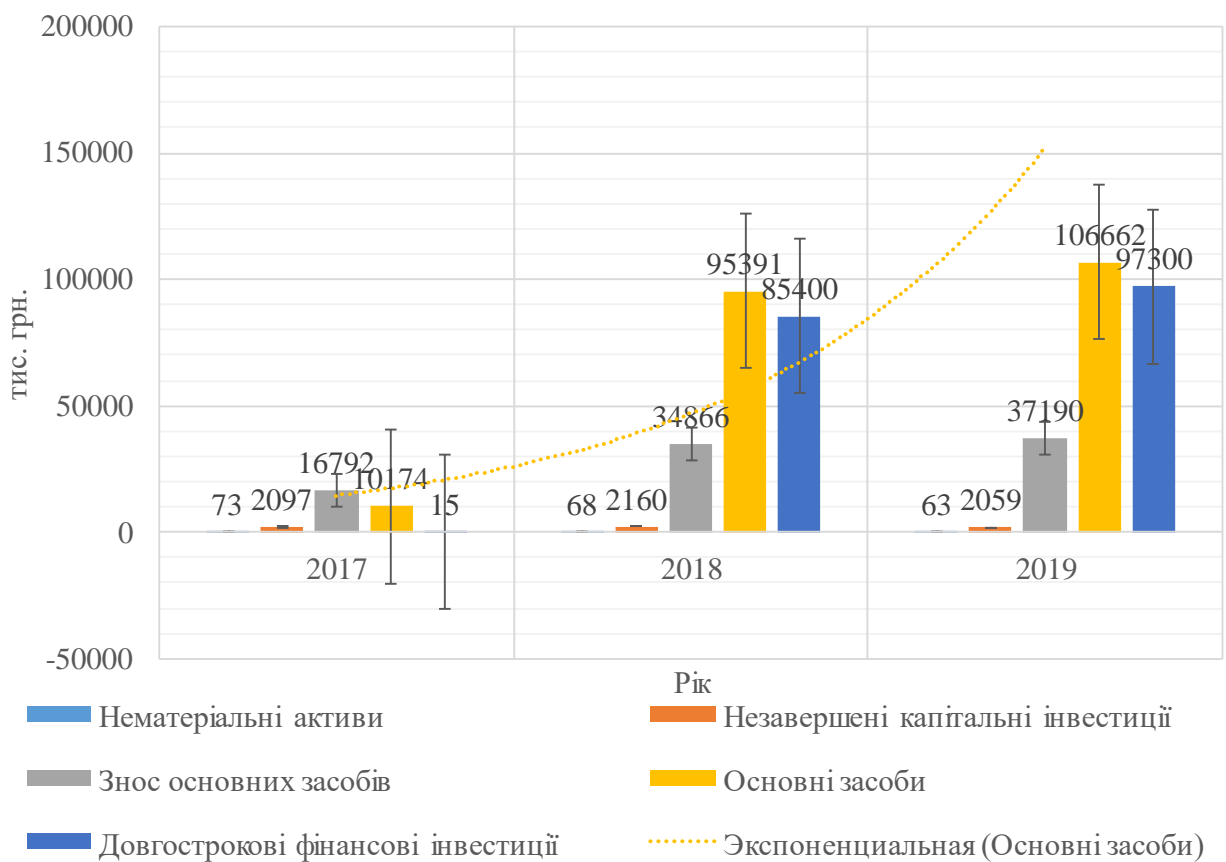
Ефективне функціонування аграрних підприємств регіону взагалі та ДП «Ружин-молоко» зокрема зумовлюється розміром капіталовкладень та пріоритетністю напрямів його використання для самих підприємств. Оскільки кількість капітальних вкладень в 2020 р. в порівнянні з 2019 р. знизилася на 34,5 % а довгострокові зобов'язання підприємства продовжують зростати постає питання про утримання діючих потужностей переробки продукції. В даному аспекті варто охарактеризувати джерела формування кінцевих результатів діяльності ДП «Ружин-молоко» та спрогнозувати можливі перспективи їх змін в середньостроковій перспективі (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структуризація власного капіталу ДП «Ружин-молоко» за джерелами його формування в 2017-2019 рр.

За результатами проведеного аналізу можна зазначити що ДП «Ружин-молоко» має чітку тенденцію до нарощування обсягів нерозподіленого

прибутку з незначним приростом дооціненого капіталу в 2019 р. в порівнянні з 2017 р. При цьому підприємство має понад 32545 тис. грн. власного капіталу на кінець господарського періоду 2019 р. що є недостатнім еквівалентом для наявних виробництв з позиції забезпечення сталого розвитку виробництва в середньостроковій перспективі. З метою оцінки ефективності використання наявного капіталу проведено аналіз стану основних фондів ДП «Ружин-молоко» що становить основу «якості» використання інвестиційних ресурсів та перспективи їх залучення для самого підприємства (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Основні фонди ДП «Ружин-молоко» з оцінкою рівня стандартних статистичних погрешностей та вирівнюванні за експоненціальною лінією тренду відносно зносу основних засобів в 2017-2019 рр.

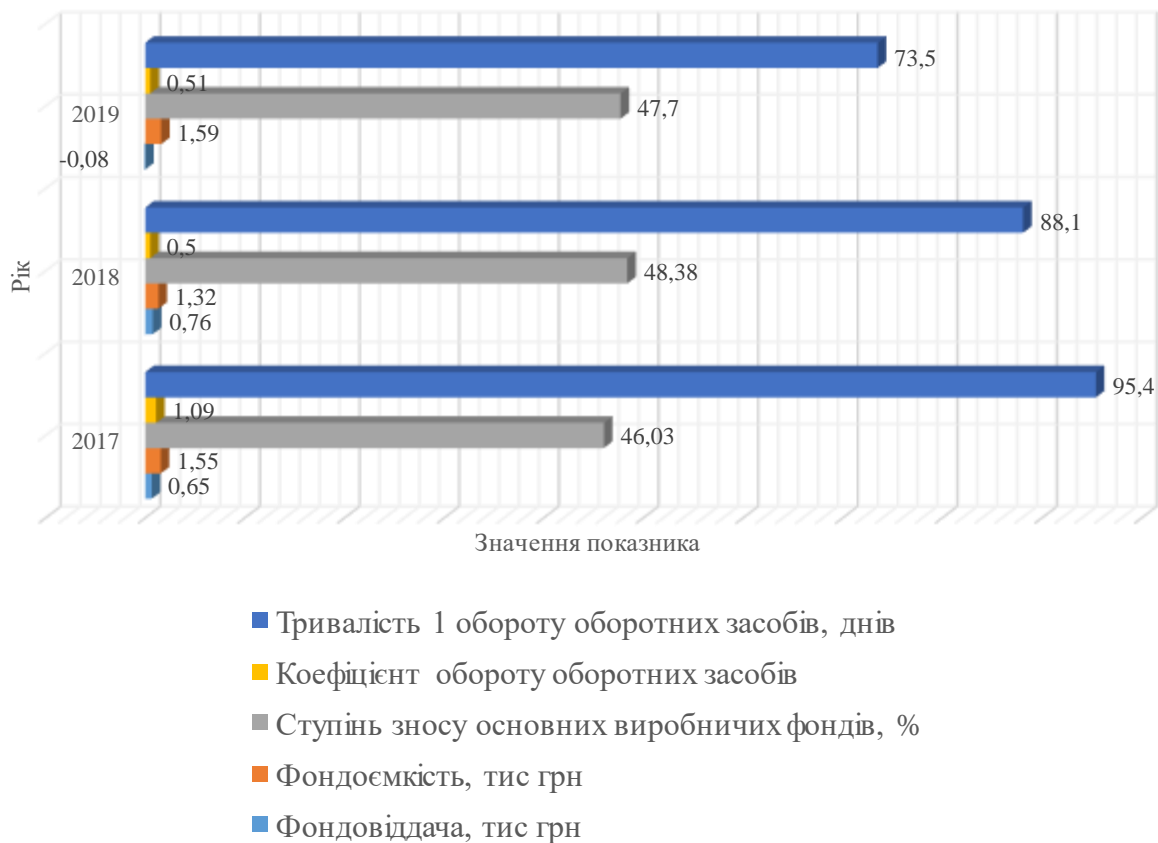
За результатами проведених статистичних розрахунків основні фонди підприємства в основному представлені довгостроковими фінансовими інвестиціями з одночасним завищеним зносом основних засобів на рівні 37190 тис грн в 2019 р. Статистичне прогнозування рівня даного показника вказує на

перспективність його стрімкого зростання що може створити передумови для зупинки виробництва. Позитивною є тенденція до зростання кількості вкладених дострокових інвестицій в 2019 р. до рівня 97300 тис грн в порівнянні з 15 тис грн в 2017 р.

2.2. Діагностика умов ефективності діяльності підприємства.

Основним показником ефективності діяльності підприємства є загальний рівень його рентабельності. Оскільки ДП «Ружин-молоко» має відносно нерівномірний рівень зростання капітальних надходжень рентабельність підприємства слід аналізувати в динаміці з обов'язковим встановленням взаємозв'язку з факторними показниками її виникнення (дод. Г). Деталізований аналіз звітності підприємства вказує на відносне зниження рівня його основної рентабельності в 2019 р на 1,9 % в порівнянні з 2017 р. при одночасному зниженні показника рівня рентабельності власного капіталу більше ніж в 4,5 раза в аналогічному періоді господарювання. Безумовно, суттєве зниження рівня рентабельності власного капіталу створює значні перешкоди в процесах сталого інвестиційного забезпечення з позиції зростання ризику втрати капіталу, тому підприємству важливо виокремити процеси котрі впливають на виявлення даних факторів та мінімізувати їх.

Важливе значення у формуванні ефективності виробничих процесів підприємства приділяється умовам використання наявних виробничих фондів. Середньорічне значення вартості активів у 2019 р. в порівнянні 2017 р. збільшилася більше ніж в 2,1 раза та склала 92497,0 тис грн., що свідчить про налагодження відносних умов модернізації виробництва ДП «Ружин-молоко». Підвищення рівня інтенсифікації виробничої системи підприємства створює передумови для збільшення рівня фондоозброєності з 153,8 тис грн до 332,1 тис грн в 2019 р. Разом з тим прискорення темпів оновлення матеріально-технічної бази виробництва створює умови для значного зменшення періоду обороту оборотних засобів, але дану тенденцію необхідно закріплювати наявними маркетинговими важелями впливу (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Структура елементів динаміки використання основних виробничих фондів ДП «Ружин-молоко» в 2017-2019 рр.

Якісною внутрішньою характеристикою умов ведення господарської діяльності є фінансові результати діяльності підприємства з своєчасним їх порівнянням щодо результатів загальної господарської ефективності (дод. Д). Зазначені результати аналізу рис. 2.5 вказують на суттєве значення чистого доходу в 2017 р. в розмірі 3041,1 тис грн, при цьому в розрахунку за масштабністю проведення виробничих процесів ДП «Ружин-молоко» отримало збиток. Зазначена ситуація 2017 р. мала визначальний вплив на наступні господарські періоди щодо зростання рівня кредиторської заборгованості, в т.ч. і перед постачальниками. Не спостерігається суттєвого зростання рівня собівартості виробництва продукції підприємства в 2017-2019 рр., що вказує на відносну стабільність вартості вхідної сировини на рівні 8,5 %. Суттєвий вплив на формування кінцевого результату діяльності підприємства має рівень валового прибутку, котрий значно залежить від умов його коригування на

рівень операційної діяльності. В зазначеному аспекті операційна діяльність ДП «Ружин-молоко» у 2019 р. є досить неефективною.

Вагомим аспектом в оцінці внутрішніх умов господарювання аграрного підприємства виступає ефективність реалізації господарської діяльності (дод. Е). За даними аналізу табл. 2.1 приріст товарної продукції підприємства в 2019 р. прискорився в 2 рази в порівнянні з 2017 р. При цьому на 2 % зменшився рівень загальної рентабельності. Позитивною тенденцією стало збільшення рівня продуктивності праці в 2019 р. в порівнянні до 2017 р. 2,27 рази а також приріст середньорічної оплати праці на 42,3 %. Суть проблеми підвищення ефективності переробного підприємства полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат – матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, досягти істотного збільшення обсягу виробництва продукції, необхідної для задоволення матеріальних та виробничих потреб. Саме тому більш рентабельним може стати виробництво яке постійно знижує рівень виробничих витрат [11, с.92-97].

2.3. Аналіз конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Важливого значення в системі оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства відіграють показники окупності витрат (дод. Е) котрі в значній мірі впливають на формування результатів набуття конкурентних переваг у вигляді додаткового чистого продукту на ряду з порівнянням аналогічних показників діяльності конкурентів. За даними аналізу табл. 2.2 співвідношення покриття виробничих витрат прибутковістю складає пропорцію в розрахунку 16,7:1. Даний рівень показника є високим в порівнянні з середнім його значенням по регіону дослідження 10,3:1 у 2017-2019 рр. В розрахунку даного показника не зазначаються якісні характеристики реалізації виробленої продукції з позицій їх ефективності, оскільки понесені витрати на виробництво продукції можуть повністю компенсовані маркетинговою діяльністю підприємства з позиції налагоджених каналів реалізації продукції та встановлення привілейованої цінової надбавки на окремі категорії асортименту товарної продукції.

При використанні комплексного аналізу конкурентного середовища регіональних сегментних груп до складу яких ввійшло 44 аграрних підприємства котрі спеціалізуються на переробці аграрної продукції, в заключній його частині, було отримано основні результати конкурентоспроможного впливу за сегментами ринкової приналежності у вигляді частки ринку та місця ДП «Ружин-молоко» в загальній рейтинговій структурі основних конкурентів регіону (табл. 2.3).

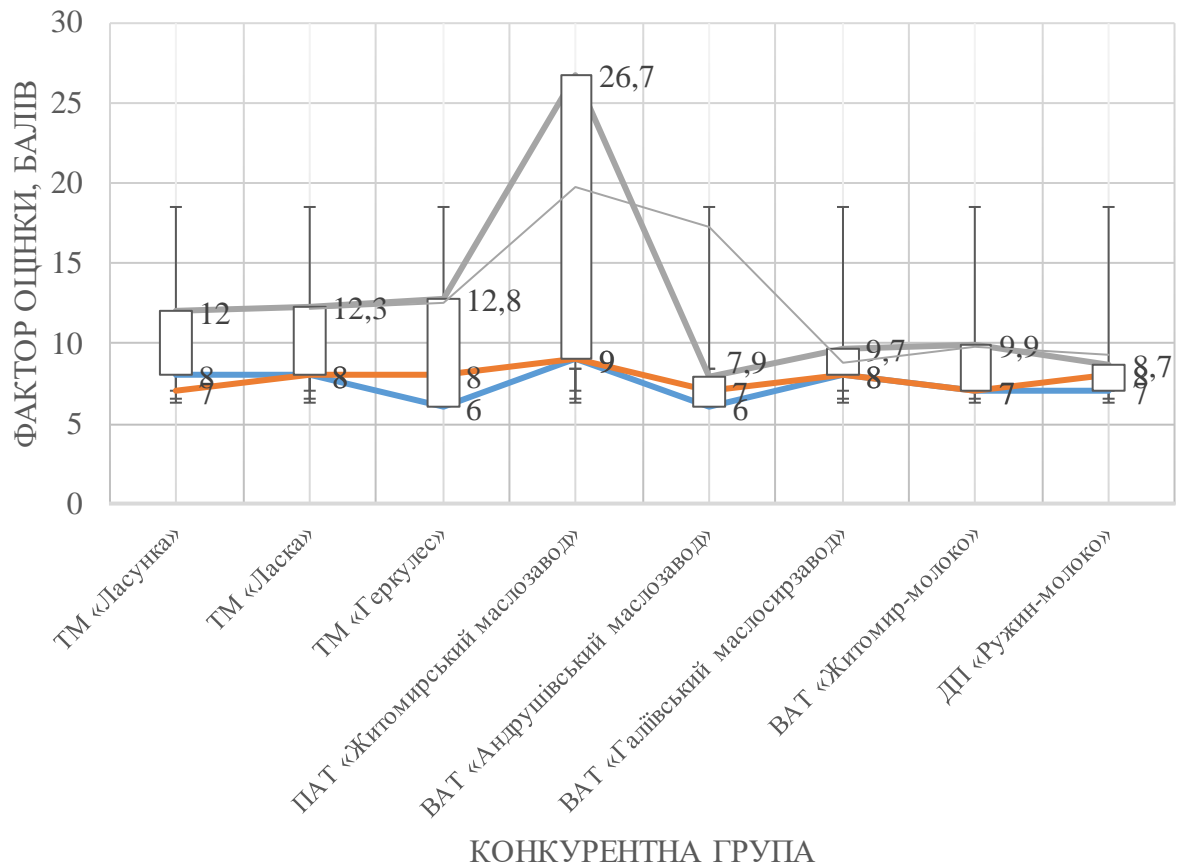
Таблиця 2.3

**Результативні показники рівня конкурентоспроможності
ДП «Ружин-молоко» за якістю продукції та сегментацією ринкового
середовища в 2017-2019 рр.**

Назва підприємства	Кількісна оцінка окупності витрат, балів (за 10-бальною шкалою)	Якість продукції у балах (за 10-бальною шкалою)	Сегментація регіонального ринку збуту продукції, %
ТМ «Ласунка»	8	7	12,0
ТМ «Ласка»	8	8	12,3
ТМ «Геркулес»	6	8	12,8
ПАТ «Житомирський маслозавод»	9	9	26,7
ВАТ «Андрушівський маслозавод»	6	7	7,9
ВАТ «Галіївський маслосирзавод»	8	8	9,7
ВАТ «Житомир-молоко»	7	7	9,9
ДП «Ружин-молоко»	7	8	8,7

При використанні лінійної фільтрації та встановлення рівнів середніх відхилень в розмірі 5 % (встановлене середнє значення коливання сегментів ринку) побудовано структурну модель оцінки рівня конкурентоспроможності ДП «Ружин-молоко» в господарському періоді 2017-2019 рр. (рис. 2.6). При аналізі даних умов загальний рівень конкурентоспроможності підприємства перебуває нижче середнього інтегрального рівня загальної оцінки найближчих конкурентів.

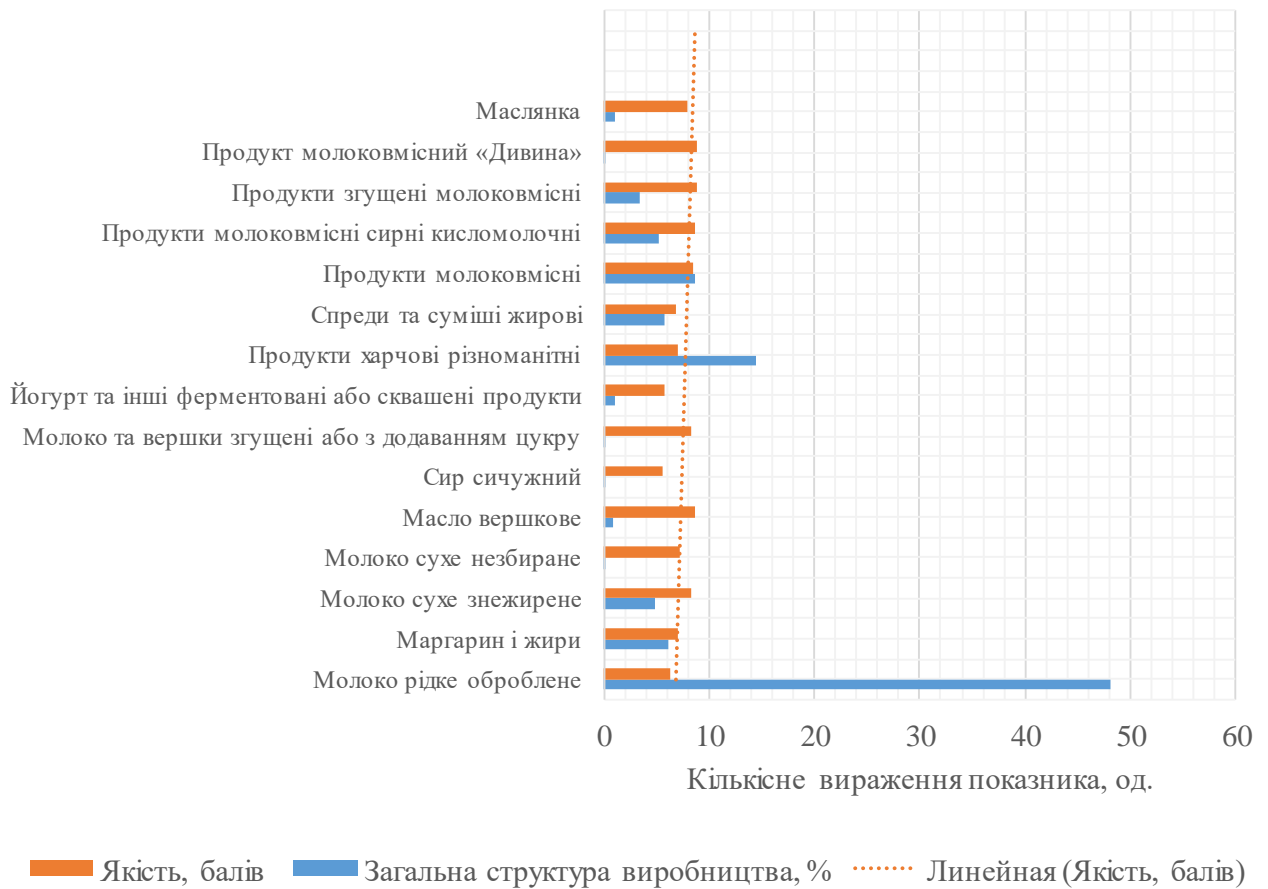
- Кількісна оцінка окупності витрат, балів (за 10-бальною шкалою)
- Якість продукції у балах (за 10-бальною шкалою)
- Сегментація регіонального ринку збуту продукції, %
- 2 лінійний фільтр (Сегментація регіонального ринку збуту продукції, %)

Рис. 2.5. Модель оцінки рівня інтегрованих показників конкурентоспроможності ДП «Ружин-молоко» в 2017-2019 рр.

Оцінка якісних характеристик та розмір обрахованих значень показників вказують на вкрай несприятливе становище ДП «Ружин-молоко» щодо можливих умов набуття конкурентних переваг, оскільки якість виробленої продукції та розмір сегменту ринку на якому реалізується вироблена продукція маю бути значно вищими на що вказує показник лінійної фільтрації та відхилення його значення в межі «червоної» зони на відстань двох квадрантів.

Відносно якості виробленої продукції ДП «Ружин-молоко» було проведено економіко-статистичний аналіз лінійної залежності товарної

продукції підприємства від якості реалізованої продукції (рис. 2.6). Більшість виробленої продукції підприємства з високою якістю представлена її низьким показником кількості.

Рис. 2. 5. Лінійна залежність товарного асортименту ДП «Ружин-молоко» від якості виробленої продукції в контексті її конкурентоспроможності в 2017-2019 рр.

В даному аспекті підприємству варто значно наростити об'єми виробництва продуктів згущених молоковмісних, кисломолочних сирів, згущених вершків з додаванням цукру, сухого молока та масла вершкового. Зазначена продукції належить до 3 групи технологічної складності виробництва та потребує високотехнологічного та капіталомісткого забезпечення її виробництва, але даний виробничий напрямок є досить високорентабельним. Варто знизити виробництво рідкого обробленого молока котре в загальній виробничій структурі складає 48,8 %, а якісні характеристики є нижче середніх.

Розділ 3. Інвестиційне забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства.

3.1. Моделювання розвитку інвестиційного середовища ДП «Ружин-молоко» в середньостроковій перспективі.

Основним критерієм ефективного інвестиційного забезпечення підприємства є відносна стабільність умов зовнішнього і внутрішнього середовища а також допустимий рівень ризику, з точки зору інвесторів, для вкладення капіталу. Для кожного підприємства індивідуально визначаються можливі впливи в системі формування ризикових ситуацій реалізації господарської діяльності а також зазначаються елементи їх оцінки. За результатами проведеного аналізу було виділено низку факторів котрі безпосередньо впливають на умови інвестиційного забезпечення ДП «Ружин-молоко» а також побудовано модель причинно-групового зв'язку в структурі прогнозування розвитку підприємства в середньостроковій перспективі (дод. Є).

В системі даного прогнозування виділяємо наступні групи ризикових ситуацій та їх змістовну характеристику:

- політична: можливість зміни форм власності за рахунок політичних приналежностей та намірів місцевих органів влади щодо планів розвитку територіальних громад, особливо в напрямку розвитку сталого господарського середовища (вплив на розвиток соціальних та екологічних складових); формування перспективних стратегій розвитку країни та напрямів їх реалізації відносно розвитку світової глобалізації сталого розвитку економіки.
- законодавча: міра зарегульованості господарських процесів аграрних підприємств; можливості вільного виведення вкладеного капіталу; рівень та напрямки фіскальної політики держави стосовно раціональності рівня податкових платежів; доступності виведення виробленої продукції на зовнішні ринки збуту готової продукції; розвиток регіональних програм підтримки аграрного бізнесу; запровадження нових стандартів якості продукції та стандартів у її виробництві;
- закордонна: загальносвітові тенденції функціонування ринків аграрної продукції, їх цінова сегментація; вподобання закордонних інвесторів

відносно загальних умов вкладення капіталу в агарне середовище з позицій його сталого розвитку; перебіг процесів санації світової економічної системи відносно існуючих економічних спадів;

- інфляційна: рівень знецінення національної валюти відносно цінового коливання валютних курсів; цінова політика сировинних сегментів та вартостей для можливих потужностей виробництва продукції; купівельна спроможність внутрішніх сегментів ринку та перспективи їх розвитку в середньостроковій перспективі; втрата ліквідності переробного підприємства та можливості її оновлення;

- екологічна: збільшення вартостей та витрат на ліквідацію шкоди завданої навколишньому середовищу господарювання; примусова модернізація технологічного процесу виробництва продукції та його переоснащення; активна участь в екологічних стратегіях розвитку територій відносно умов отримання вхідної сировини;

- виробнича: вартість та доступність до інноваційних технологій виробництва в порівнянні з раціональними вподобаннями інвесторів; стабільність та надійність постачальницької системи; перспективність окупності виробництва; вимоги та стандарти регіональних ринків збуту продукції;

- збутова: перспективи розвитку маркетингового середовища підприємства при оцінці дієвості механізмів та інструментів реклами та логістики; дії та перспективи розвитку конкурентного середовища відносно умов набуття конкурентних переваг; можливість виробництва нових видів продукції та розбудови каналів їх успішної реалізації;

- соціальна: наявність висококваліфікованого персоналу для забезпечення високотехнологічних умов виробництва; дієвість факторів та умов в системі розбудови сегментів ринку при стабільно зростаючому попиті на товарну продукцію підприємства; регіональні аспекти міграції, відтворення та регенерації товарних вподобань населення;

- фінансова: доступність кредитних ресурсів, умов їх використання та повернення; загальнонаціональні тенденції розвитку вартості національної валюти; розвиток світових інтеграційні процесів в системі страхових процесів

аграрного бізнесу та умов покриття втрат інвестиційних ресурсів в процесі реалізації господарської діяльності.

В перспективі реалізації товарного асортименту ДП «Ружин-молоко» запропоновано градацію товарної продукції за перспективністю її прибутковості в системі побудови сталого інвестиційного середовища підприємства (дод. Ж). В даному аспекті рекомендації мають за мету мінімізувати витрати на шкоду завдану навколишньому середовищу в процесі виробництва за рахунок мінімізації впливу самих технологічних аспектів а також збільшити грошову виручку підприємства в розрахунку на сталу кількість реалізованої продукції.

3.2. Проектування інвестиційного забезпечення виробничої системи підприємства.

З метою досягнення умов сталого економічного розвитку ДП «Ружин-молоко» та враховуючи існуючі технології виробництва продукції котрі потребують використання дороговартісного обладнання з системою замкнутого циклу очищення відходів виробництва, пропонуємо модернізувати існуючу технологію виробництва наявного асортименту продукції з позиції: зменшення відходів виробництва більш як в 2,5 раза за рахунок закупівлі новітнього виробничого обладнання; підвищення рівня якості виробленої продукції за рахунок модернізації та використання нових технологій; зменшення енергозатратності виробництва за рахунок комплексної модернізації існуючої енергетичної системи підприємства. В сучасних умовах господарювання дані нововведення зможуть значно вплинути на збільшення рівня валового прибутку підприємства, скоротити витрати підприємства на утилізацію відходів виробництва та вплинути на підвищення рівня заробітної плати працівників, рівень їх професійної кваліфікації та поліпшення існуючих умов праці.

Загальна сума капітальних інвестицій складе 19500,00 тис грн. В даному грошовому еквіваленті буде враховано витрати на закупівлю нового виробничого обладнання, пуско-налагоджувальні роботи, навчання та

підвищення кваліфікації персоналу, витрати на збут продукції виробленої за новою технологією. Пропонується кардинально оновити виробничу систему ДП «Ружин-молоко» за рахунок придбання: сушильних комплексів VZDUCHOTORG (3,5 т.); вакуум-випарної установки TUBES 5.0; сироварні АТТІС (2,0 т.); гемогенізаторів ОГМ-2,5; комплексної система автоматизації виробництва з контролем якості виробленої основної та побічної продукції BERTSCH; промислову систему очищення стоків ЗІКО-2020.

Таблиця 3.3.

**Комплексне техніко-технологічне переоснащення виробничої системи
ДП «Ружин-молоко» на основі процесів сталого інвестиційного
забезпечення (2021-2023 рр.)**

№ п/п	Характеристика елемента переоснащення	Форма вартісної оцінка	Загальна вартість	Умови початкового використання та форма повернення	Джерело покриття витрат
1.	Сушильні комплекси VZDUCHOTORG (3,5 т.) – 2 од.	тис грн	3550,0	Позичкові ресурси (кредит в комерційному банку)	Виручка від реалізації продукції (чистий прибуток)
2.	Вакуум-випарні установки TUBES 5.0 – 2 од.		3250,0		
3.	Сироварні АТТІС (2,0 т.) – 2 од.		1200,0		
4.	Гемогенізатори ОГМ-2,5 – 2 од.		700,0		
5.	Комплексна система автоматизації виробництва з контролем якості виробленої основної та побічної продукції BERTSCH		7300,0		
6.	Промислова систему очищення стоків ЗІКО-2020		3500,0		
Всього затрат:			19500,0		

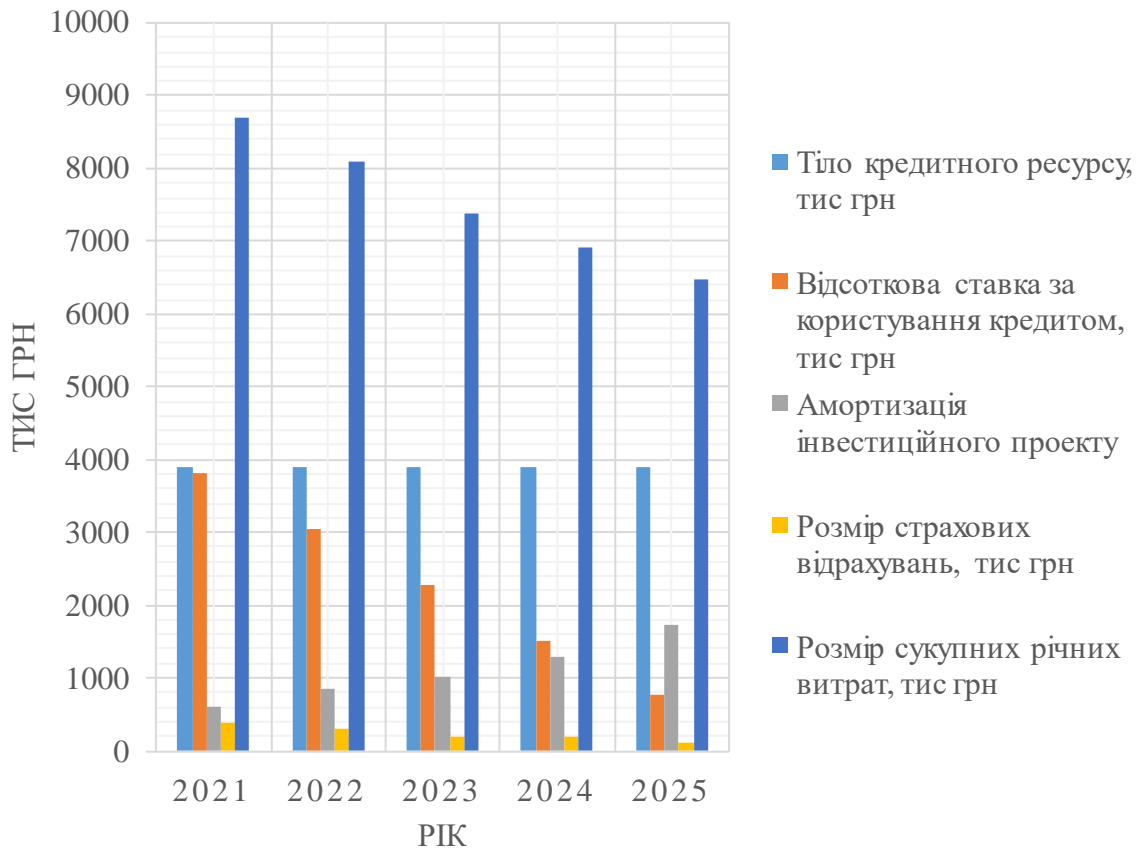
Зазначений інвестиційний проєкт з усіма витратами на його реалізацію «під ключ» в досліджуваному підприємстві можна надати фінансово-промисловій групі Milk-UA, котра має добру репутацію на ринку продажу, монтажу та використання виробничого обладнання аграрних підприємств та комплексного техніко-технологічного переоснащення підприємств молокопереробної сфери. Варто зазначити що процес виробництва при цьому не припиняється а лише уповільнюються окремі його виробничі процеси в

залежності від втручання в технологічні аспекти виробництва під час монтажу нового обладнання.

Особливістю техніко-технологічного переоснащення виробництва стануть наступні його позитивні характеристики, котрі в значній мірі прискорять темпи розвитку процесів інвестиційного забезпечення сталого розвитку підприємства:

- щорічна економія коштів за рахунок використання замкнутої системи стічних вод складатиме 2320 тис грн та значно зменшиться шкідливий вплив на зовнішнє середовище;
- зниження рівня енергозатратності виробництва на 21,5 % надасть можливість щорічної економії коштів в розмірі 4720,5 тис грн та перспектив для залучення у виробництво альтернативних джерел енергії;
- поліпшення якості виробленої продукції: сирів, сухого молока та масла вершкового в середньому на 1,6 бали в порівнянні з основною конкурентною групою підприємств регіонального збуту продукції;
- зменшення рівня адміністративних витрат на 15 %, в розмірі 350 тис грн, за рахунок залучення автоматизованих систем контролю якості виробленої продукції та проміжного контролю показників якості під час самого процесу виробництва.

Дані ефекти можна отримати при умові раціональної та своєчасної організації щодо залучення та використання інвестиційних ресурсів підприємства, доцільної побудови бізнес-плану та залучення всіляких механізмів контролю виконання вище наведених процесів. Для реалізації даної інвестиційної програми пропонуємо використати кредитні ресурси котрі є доступними на фінансовому регіональному ринку ДП «Ружин-молоко». Важливою умовою залучення капіталу у вигляді кредитування має стати його страхування, оскільки підприємство діє в умовах підвищеного ризику впливу зовнішніх елементів економічних структур та в значній мірі залежить від кон'юнктурних ринкових факторів реалізації товарної продукції. Кредитні ресурси планується залучити в розмірі 19500 тис грн терміном на 5 років, з кредитною ставкою в розмірі 19,5 %, страховий платіж – 2,5 % (рис. 3.1).

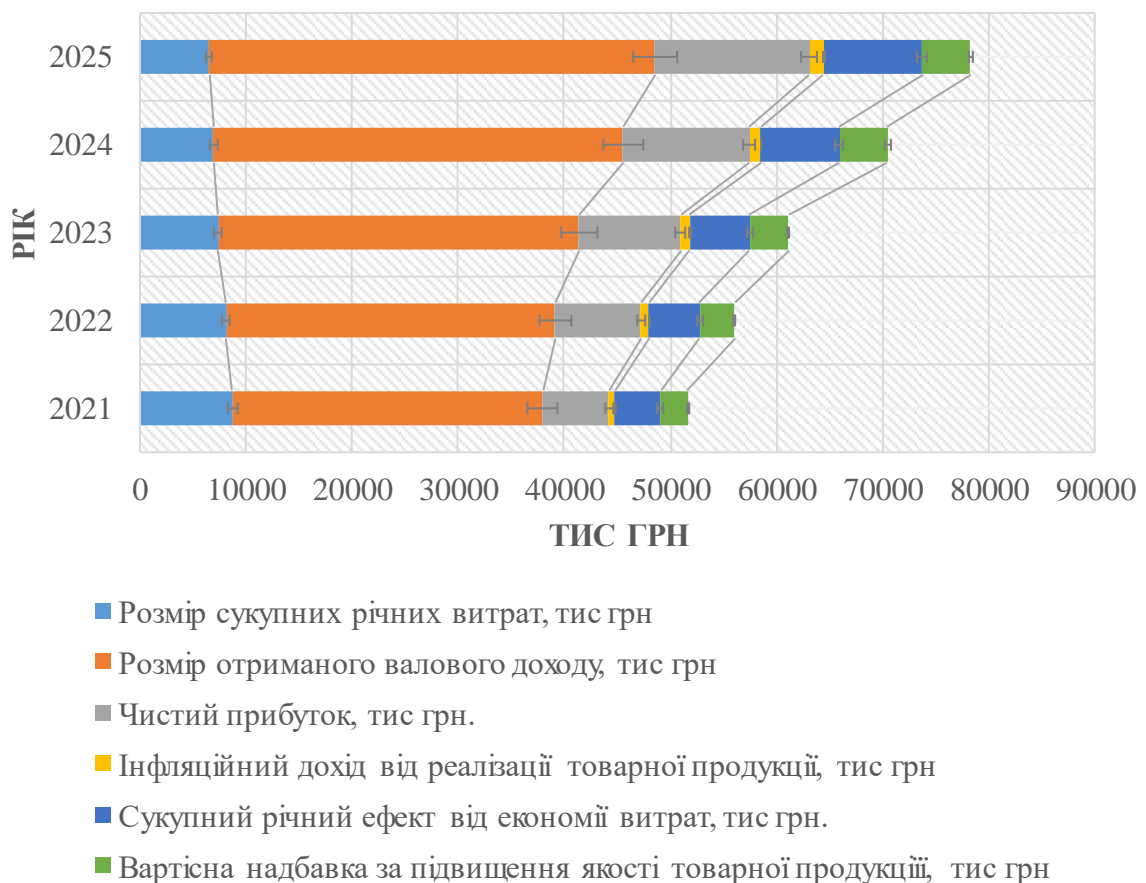
Рис. 3.1. Прогноз кредитних затрат з реалізації проекту інвестиційного забезпечення ДП «Ружин-молоко» в 2021-2025 рр.

Затратність реалізації інвестиційного проекту є досить високою оскільки за 2021-2025 рр. ДП «Ружин-молоко» має покрити кредитні зобов'язання в розмірі 32077,5 тис грн що на 66,1 % більше від розміру наданого кредитного зобов'язання. Також передбачаються витрати на щорічні оновлення матеріально-технічної бази виробництва у вигляді амортизаційних відрахувань в загальному розмірі 5477,0 тис грн. що складає 28,1 % від загальної вартості інвестиційного проекту. В структурі повернення кредитного ресурсу значну його частину складають вартісні відсоткові елементи у вигляді оплати за його використання у розмірі 11407,5 тис грн що складає 58,5 % від загального обсягу зобов'язання. На даний час не існує регіональних програм розвитку молокопереробних підприємств котрі враховували б можливість часткової компенсації витрат відносно можливих умов модернізації їх виробничої системи на умовах сталого розвитку.

3.3. Прогнозування ефективності проєкту інвестиційного забезпечення сталого розвитку підприємства.

При врахуванні факторів та умов реалізації інвестиційного проєкту було визначено щорічні темпи приросту обсягів виробленої продукції при використанні організаційно-технічних аспектів модернізованої системи виробництва а також враховано низку факторів в надходженні додаткового валового доходу від реалізації товарної продукції ДП «Ружин-молоко» а також економії витрат від запропонованих заходів. Пропонуємо використовувати в розрахунках реалістичний сценарій планування доходів та витрат з можливістю коригування умовних показників на величину виробничих ризиків (в т.ч. ризиків пов'язаних з реалізацією товарної продукції підприємства) з розмахом лінійного вирівнювання коваріації в межах 5 % (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Прогноз дохідності проєкту інвестиційного забезпечення сталого розвитку ДП «Ружин-молоко» в 2021-2025 рр.

При аналізі кількісних показників ефективності оцінки інвестиційного проєкту рівень загальної його рентабельності складе 34,2 % при сукупному чистому прибутку в розмірі 50401,7 тис грн та валовому доході 175023,6 тис грн. Варто зауважити що в структурі формування чистої продукції підприємства значну роль відіграє підвищення якості продукції та економія витрат виробництва, що додає вартості чистого доходу підприємства в розмірі 49948,2 тис грн (28,5 %).

Важливу цінність в сучасних умовах ведення господарської діяльності аграрного підприємства складає поняття терміну окупності інвестиційного проєкту та встановлення реальних термінів покриття витрат, умов фінансової автономії в покритті зобов'язань та ін. З даною метою було розроблено концептуальну модель окупності реалізації інвестиційного проєкту ДП «Ружин-молоко» (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Модель окупності проєкту інвестиційного забезпечення сталого розвитку ДП «Ружин-молоко» в 2021-2025 рр.

Результативність реалізації інвестиційного проєкту вказує на досягнення точки беззбитковості в 3 кварталі 2022 р., а можливе покриття поточних зобов'язань по проєкту в 4 кварталі 2023 р. Безумовно результативність даного проєкту може бути значно більшою при відмові сплати амортизаційних відрахувань, але в даному випадку буде втрачатися сутність його сталості. Доведена результативність у вигляді отриманого чистого прибутку 12847,2 тис грн протягом 2021-2025 рр. складає альтернативу в діяльності сталого розвитку виробничої системи підприємства. Умовами реалізації запропонованого інвестиційного проєкту мають стати наступні комплексні заходи: розбудова стратегічних альтернатив реалізації бізнес-проєктів на умовах їх окупності та можливості реалізації; виокремлення окремих векторів розвитку підприємства та досягнення намічених довгострокових альтернатив (дод. К); вдосконалення маркетингової складової розвитку підприємства з позиції просування товару на ринок та ін.

В силу дії факторів пандемії COVID-19 переважна більшість аграрних підприємств перебуває в стані підвищеного рівня ризику відносно ведення умов господарської діяльності, а реалізація виробленої продукції піддається впливу нестабільного ринкового середовища з постійно змінною кон'юнктурою що вимагає принципово нових підходів до ведення господарської діяльності, переосмислення ідеології у відношенні до соціальної та екологічної складової господарювання та ін. В перспективі розвитку аграрного бізнесу мають закладатися довгострокові альтернативи раціонального відношення до діючих економічних систем з позиції досягнення вимог світового ринку на якому реалізується вироблена продукція: висока якість з позиції екологізації виробничих процесів; технологічність з позиції економії витрат та ресурсів; ергономічність з позиції доступності; альтернативність з позиції замінності. Важливу роль в формуванні розвитку даних альтернатив має приділятися раціональній підтримці аграрного виробництва з боку держави, розбудови сприятливих умов розвитку малого та середнього бізнесу в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Інвестиційне забезпечення аграрних підприємств на умовах сталості є надзвичайно важливою складовою в перспективі їх ефективного функціонування. В сучасному господарському середовищі інвестиційне середовище аграрних підприємств розглядається з позиції рівнів ефективності та доцільності реалізації зазначеного процесу в довгостроковій перспективі. Саме тому система інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств потребує докорінної перебудови з позиції зміни принципів інвестування, механізмів їх реалізації та умов адаптації до мінливого економічного середовища.

Ефективність інвестиційної діяльності аграрних підприємств слід аналізувати та оцінювати з позиції «коректування» отриманого економічного ефекту на вартісну ефективність у відносинах з зовнішнім середовищем (соціальна та екологічна складові). Методика визначення ефективності інвестування сталого розвитку аграрних підприємств доповнена показниками вартісного вираження вкладеного капіталу в розрахунку на 1 грн. використаних в процесі виробництва ресурсів та градується в залежності від технологічних особливостей виробництв.

Об'єктом дослідження процесу сталого інвестиційного забезпечення є ДП «Ружин-молоко». При аналізі господарського періоду 2017-2019 рр. виявлено: високий ступінь зносу основних виробничих фондів та темпу його прискорення у 2019 р. більш як в 2,1 раза; неефективність процесів операційної діяльності; низький рівень рентабельності виробництва основних видів продукції при одночасному збільшенні рівня валового доходу, що значно не змінює процеси поліпшення в загальній господарській структурі функціональність підприємства. Досліджений фінансовий стан вказує на надто високі терміни оборотності капіталу, низьку ефективність його використання та відновлення. Безумовною позитивною тенденцією є накопичення нерозподіленого прибутку у 2019 р. та часткове оновлення матеріально-

технічної бази ДП «Ружин-молоко», але даний ефект втрачається за рахунок стрімкого росту показника рівня виробничих витрат відносно умов зростання вартості енергетичних ресурсів.

З позиції реалізації умов сталого інвестиційного забезпечення переробного аграрного підприємства ДП «Ружин-молоко» пропонуємо ряд заходів щодо можливого залучення та використання капіталу в розмірі 19,5 млн грн. Розроблено та проаналізовано інвестиційний проєкт щодо кардинального оновлення матеріально-технічної та технологічної бази господарювання підприємства який містить: збільшення кількості випуску продукції та підвищення рівня її якості; зменшення рівня негативного впливу виробництва на зовнішнє середовище підприємства; зменшення рівня виробничих витрат та запровадження контролю на всіх стадіях виробництва продукції; підвищення рівня умов безпеки праці та підвищення рівня її оплати. Запропоновано проєкт джерел надходження інвестиційного ресурсу на умовах запозичення та розроблено структурну модель його повернення в середньостроковій перспективі.

При умові ефективного впровадження інвестиційного проєкту ДП «Ружин-молоко» за період 2021-2025 рр. здатне отримати додатковий прибуток в розмірі 12,8 млн грн; оновити матеріально-технічну базу виробництва; підвищити рівень якості товарної продукції на 1,6 бали в порівнянні з конкурентами регіональної реалізації виробленої продукції. Сукупність даних факторів впливу на ряду з проведенням раціональної маркетингової політики ДП «Ружин-молоко» здатна вивести підприємство на якісно новий рівень функціонування, створити передумови для сучасної модернізації виробництва, підвищити рівень його інвестиційної привабливості та значно знизити рівень шкідливого впливу на екологічну складову його функціонування.

Виділено перспективні вектори росту умов функціонування та принципів сталого інвестиційного забезпечення ДП «Ружин-молоко» котрі передбачають завоювання нових сегментів збуту продукції та докорінної перебудови процесу інвестування підприємства на умовах економічної сталості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Acs S., Borodina O., Paloma S., Kharchenko A. Ukraine's agriculture : potential for expanding grain supply. *Economic and institutional challenges. European Commission Joint Research Centre*. 2016. № 26170. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/jrc84652.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).
2. Assessment of the Agriculture and Rural Development Sectors in the Eastern Partnership Countries : Ukraine. URL: <http://www.fao.org/docrep/field/009/aq674e/aq674e.pdf> (дата звернення: 26.11.2020).
3. Bezpyata I.V. A structure of bringing in and basic directions of the investments applying in agrarian sector of Ukraine. *Dezvoltarea sistemelor sociale i economice într-un mediu competitiv la nivel global : conferință internațională științifico-practică* : S.n., 2016 (Editura Universitate de stat din Moldova). P. 32-35.
4. Dubman R. Farm Income and Costs : 2010 Farm Sector Income Forecast. *USDA. ERS*, 2010. – 16 p.
5. Андрійчук В. Г. Капіталізація вітчизняного сільського господарства: мотиви здійснення. *Економіка АПК*. 2006. № 1. С. 40-54.
6. Балян А.В. Регіональні особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2014. №84(2). С. 207-213.
7. Бандура О. Ефективність ринків і економічна ефективність: проблеми вимірювання і зв'язок з економічним циклом. *Економічна теорія*. 2017. № 2. С. 38-51.
8. Безп'ята І.В., Клочан В.В. Досвід інвестування аграрного сектора економіки в зарубіжних країнах. *Вісник Черкаського університету (Економічні науки)*. 2015. № 12(345). С. 60-65.
9. Безп'ята І.В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору півдня України. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки : проблеми, пріоритети, перспективи* : матеріали III Міжнар. наук.- практ.

інтернет-конф. (Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2012 р.) за ред. Г.Є. Павлової та ін. Дніпропетровськ. ТОВ «Квітка». 2012. С. 94-96.

10. Безп'ята І.В. Формування та пріоритетні напрями інвестиційної політики держави. *Інвестиції : практика та досвід*. 2012. №19. С. 7-10.

11. Березівський П. С. Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях : монографія. Л, Ліга-Прес. 2015. 233 с.

12. Борисова В.А. Особливості залучення інвестицій в агропромислове виробництво. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка і менеджмент». 2012. №4(52). С. 106-111.

13. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства : визначення недоліків деяких існуючих методик. *Економіка промисловості*. 2009. №1. С. 110-117.

14. Васильчак С.В. Формування інвестиційного клімату в аграрних підприємствах. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2014. №1(58). Ч. 2. С. 327-331.

15. Васьківська К. В. Організаційно-економічний механізм функціонування сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика : монографія. Львів, Ліга-Прес. 2016. 185 с.

16. Гальцова О.Л. Інституціональний розвиток агропромислового комплексу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2012. 40 с.

17. Голобородько Т.В. Позитивний досвід Китаю в управлінні інвестиційними процесами в аграрному секторі економіки. *Бізнес Інформ*. 2013. №4. С. 77-81.

18. Гунько В.І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. *Фінансовий простір*. 2013. №1(9). С. 85-88.

19. Дацій Н.В. Механізм реалізації інвестиційної безпеки як системи взаємодії з іншими явищами та процесами. *Інвестиції : практика та досвід*. 2010. №10. С. 3-5.
20. Збарський В.К. Особливості стимулювання процесів інвестування в агропромислового комплексі. *Інноваційна економіка*. 2012. №8(34). С. 8-11.
21. Зоря А., Звягіна К. Щоб інвестиції принесли урожай. *Агробізнес*. 2015. №6(301). С. 18-20.
22. Сухорукова А.І. Інвестування української економіки : монографія. К. Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2005. 440 с.
23. Аксьонова Р.М., Катан Л.І., Колісник Я.В. та ін. Інвестиційне фінансування розширеного відтворення матеріально-технічної бази підприємств : колективна монографія. Одеса. КУПРИЕНКО СВ, 2013. 286 с.
24. Кузьмін Є.С. Визначення ефективності інвестицій підприємств молочної промисловості. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22. ч. 2. С. 1-7
25. Кульчій І. М. Організаційно-правове забезпечення диверсифікації сільських територій за участю сільськогосподарських товаровиробників : монографія. Харків, Юрайт. 2017. 168 с.
26. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : монографія. К, Ін-т аграр. Економіки. 2010. 470 с.
27. Мазнев Г. Є. Бізнес-планування технологічних процесів переробки сільськогосподарської продукції : навч. посібн. Х, Міськдрук. 2010. 129 с.
28. Мельниченко О.А. Механізми реалізації інвестиційної політики держави. *Теорія та практика державного управління*. 2015. №1(48). С. 78-84.
29. Мусієнко О.Л. Інвестиційна привабливість як складова системи управління підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. №10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2390> (дата звернення: 26.11.2020).
30. Нестерчук Ю. О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві : монографія. Умань, «Сочінський». 2009. 372 с.

31. Плішка Т.П. Механізми державного управління процесами внутрішнього та зовнішнього інвестування. *Теорія та практика державного управління*. 2011. №2(33). С. 82-88.
32. Сокол Н.А., Гербер Н.А. Інституційні чинники інвестиційного процесу в Україні. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 2(2). С. 232-237. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/esprstp_2013_2\(2\)_36.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/esprstp_2013_2(2)_36.pdf) (дата звернення: 26.11.2020).
33. Стариченко М.А. Зарубіжний досвід організації інвестування сільського господарства. *Економіка та управління АПК* : зб. наук. Праць. Білоцерк. нац. аграр. ун-т. Біла Церква. 2012. Вип. 9(97). С.45-50.
34. Татаренко О.Г. Інвестиційна складова розвитку аграрного сектору економіки. *Інвестиції : практика та досвід*. 2012. №5. С. 71-73.
35. Хромушина Л. А. Еколого-економічна безпека розвитку сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. КНЕУ. К, 2009. 20 с.
36. Шебанін В.С. Значення інституцій у забезпеченні ефективного розвитку АПК. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2011. №3(60). С. 3-9.
37. Шевченко Н.О. Розвиток регіональної інвестиційної політики держави в аграрному секторі економіки : монографія. Донец. держ. ун-т упр. Донецьк. Юго-Восток. 2011. 375 с.
38. Шиш І. М. Економіко-математичне моделювання структури виробництва на підприємствах малого бізнесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Д, 2010. 20 с.
39. Шубравська О. В. Сільськогосподарське виробництво України: нові можливості та виклики розвитку. *Економіка України*. 2017. № 5. С. 40-51.
40. Щербакова А.С. Світовий досвід формування та розвитку інвестиційного потенціалу сільськогосподарських організацій. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2013. №4(256). С. 100-105.